СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 16

ISSN 2663-9718

Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет технологій та дизайну, *кафедра технологічної освіти*
Відділ технологічної освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України
ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти»
Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
Львівський медичний університет
Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України
Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży (Польща)

Dragomanov Ukrainian State University
Faculty of technology and design, Department of technological education
Department of Technological Education of the Institute of Pedagogy
of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine
Subdivision “Lviv Educational and Scientific Center for Professional Education”
Danylo Halytsky Lviv National Medical University
SS of NULES of Ukraine “Berezhany Agrotechnical Institute”
Lviv Medical University
International charity organization “Leader of the Quality”
State scientific institution “Institute of Modernization of the Content of Education”
of the Ministry of Education and Culture of Ukraine
Lomza International Academy of Applied Sciences

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ Й НАУКИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 16

MODERN TRENDS IN DEVELOPMENT OF EDUCATION AND SCIENCE: PROBLEMS AND PERSPECTIVES

COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

Issue 16

Київ – Львів – Бережани – Ломжа
2025

Kyiv– Lviv – Berezhany – Łomża
2025

УДК: 37. 01 : 001

ISSN 2663-9718

Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи: зб. наук. праць / [гол.ред. Ю.І. Колісник-Гуменюк]. Київ – Львів – Бережани – Ломжа, 2025. Вип. 16. 332 с.

Головний редактор:
Колісник-Гуменюк Ю.І., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)

Редакційна колегія:
Кільдеров Д.Е., доктор педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)
Харламенко В.Б., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)
Литвин А.В., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)
Руденко Л.А., доктор педагогічних наук, професор (м. Львів, Україна)
Жибак М.М., доктор економічних наук, професор (м. Бережани, Україна)
Олійник П.В., доктор фармацевтичних наук, професор (м. Львів, Україна)
Голіяд І.С., кандидат педагогічних наук, професор (м.Київ, Україна)
Шарлович З., кандидат педагогічних наук (м. Ломжа, Польща)
Копельчак М.П., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)
Чаплик В.В., кандидат медичних наук, доцент (м. Львів, Україна)
Гуменюк О.М., кандидат педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)
Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук, доцент (м. Львів, Україна)
Гурська І.С., кандидат економічних наук, доцент (м. Бережани, Україна)

Технічна верстка:
Гуменюк В.В., доктор педагогічних наук (м. Львів, Україна)
Переклад англійською мовою:
Гуменюк В.В., Дубовик О.В. (м. Львів, Україна)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, працівники закладів вищої освіти I-II і III-IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методів навчання у підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, бакалаврів, спеціалістів і магістрів.

Статті збірника подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, їх наукові керівники та рецензенти.

Видання розраховане на науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2025
© Відділ технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України, 2025
© ВСП «Львівський навчально-науковий центр професійної освіти», 2025
© Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, 2025
© ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут», 2025
© Львівський медичний університет, 2025
© Міжнародна благодійна організація «Лідер Якості», 2025
© Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, 2025
© Międzynarodowa Akademia Nauk Stosowanych w Łomży, 2025
© Автори статей, 2025

ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 159.922.6

Матійків Ірина, *канд. психол. наук, ст. н. сп.,доцент*
Львівський навчально-науковий центр професійної освіти
УДУ імені Михайла Драгоманова, Львів, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЯК ДЖЕРЕЛО РЕСУРСІВ У ВОЄННИЙ ЧАС

Стаття присвячена висвітленню авторських розробок психолого-педагогічного інструментарію, який призначений для наповнення педагогічних працівників ресурсом, зміцнення внутрішніх опор та резильєнтності у воєнний час.

Ключові слова*: професійна освіта, педагогічна діяльність, ресурс, ресурсний психолого-педагогічний інструментарій, метафоричні асоціативні карти.*

Matiykiv Iryna, *PhD (Psychology), Research Prof., Asst. Prof.,*
Lviv Educational and Scientific Center of Vocational Education
Dragomanov Ukrainian State University, Lviv, Ukraine

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL TOOLKIT AS A SOURCE OF RESOURCES IN WARTIME

The article is devoted to highlighting the author's developments of psychological and pedagogical tools, which are intended to fill pedagogical workers with resources, strengthen internal support and resilience in wartime.

Keywords*: professional education, pedagogical activity, resource, resource psychological and pedagogical tools, metaphorical associative maps.*

Педагогічна діяльність в умовах війни потребує збереження внутрішньої рівноваги в стресових ситуаціях, швидкого ухвалення рішень й доцільних активних дій у разі небезпеки, розуміння емоційного стану здобувачів освіти та надання їм екологічної емоційної підтримки при необхідності. Діяльність педагога передбачає наявність не тільки конкретних професійних знань, умінь і навичок, а й особистісних якостей та вмінь, таких як: резильєнтність, стресостійкість, готовність до вирішення складних завдань у професійно-педагогічних ситуаціях, до екологічної комунікації, до співпраці зі здобувачами освіти, вміння вислухати й надати емоційну підтримку, вміння управляти собою й емоційними реакціями, зокрема, в стресових ситуаціях.

Однією з основних умов збереження працездатності педагогічних працівників є завчасна профілактика негативного впливу професії. Головними засадами профілактики професійного вигорання та здорового довголіття є оволодіння способами самозбереження психічного здоров’я, антистресовими

навичками, техніками самотурботи і самовідновлення, прийомами релаксації та уміннями управляти емоціями, зокрема в емоційно напружених ситуаціях.

Стаття присвячена висвітленню авторських розробок психолого-педагогічного інструментарію, який призначений для наповнення ресурсом, зміцнення внутрішніх опор та резильєнтності у воєнний час.

Слово «ресурс» запозичене з французької мови й означає «запас», «джерело». Психічний ресурс відчувається людиною як сила, активність, внутрішня енергія. У ресурсному стані люди більш ефективні й благополучні. У здорової людини ресурс завжди є ніби за замовчуванням, він швидко відновлюється після того, як на щось витрачений. Є внутрішні й зовнішні джерела ресурсів. Внутрішні джерела знаходяться в нас самих і допомагають ніби зсередини, – це думки, переконання, спогади, враження, досягнення, цінності, якості, характер, компетенції тощо. Іншими словами, внутрішні ресурси – це психологічний потенціал людини. А зовнішні ресурси – це все, що допомагає людині ззовні. Це соціальний статус, контакти, матеріальні цінності, улюблені заняття, предмети та багато іншого.

Авторський інструментарій, що розглядається в цій статті, спрямований на зміцнення внутрішніх ресурсів особистості і дає змогу: поліпшити емоційний стан, створити простір позитивного налаштування й комфортної взаємодії у процесі навчання; активізувати внутрішні ресурси та спрямувати їх до досягнення бажаних результатів; створити інтригу на занятті; підвести до обговорення складного питання, започаткувати дискусію; формувати корисні для життя переконання; завершити заняття або консультацію позитивним акцентом, нотками віри в себе, в інших, у майбутнє. Цей інструментарій призначений для психологів, педагогічних працівників, коучів, тренерів з особистісного зростання, соціальних працівників, вихователів, а також для всіх, хто прагне до особистісного зростання та поліпшення якості власного життя.

Наводимо короткий опис авторських розробок ресурсного інструментарію.

Ресурсний інструментарій «Дари від мудреця» [3]. Люди різних країн звертаються до дарів мудрості у пошуках відповідей на життєві запитання. Притчі, казки, афоризми та слова є потужним джерелом наснаги. Іноді переживаємо такі моменти, коли опускаються руки і здається, що більше немає сил. Слово може зцілити людину, зміцнити віру в себе, наснажити до змін, надати підтримку у складну хвилину, поліпшити настрій. Наукові дослідження також засвідчують, що деструктивні слова налаштовують свідомість на невдачу, бідність, хвороби, поразки, а ресурсні слова, навпаки, – на благополуччя й процвітання. Саме по собі слово є нейтральним, водночас, у контексті життя емоційно забарвлюється, – радістю, надією, перспективою або ж навпаки

безвихідністю й байдужістю. Насправді, важливо, якими словами й фразами наповнюємо своє життя та стосунки. Ресурсні вислови колоди «Дар від мудреця» пробуджують емоції, енергію, досвід; спонукають до роздумів та осмислення; делікатно натякають на те, як краще.

Колода «Управляю собою» [6] містить картки з комунікативними прийомами, тілесними практиками, техніками управління емоціями. Запропоновані техніки охоплюють фізичну, емоційну, ментальну, духовну та комунікативну сфери життя людини і дають змогу дослідити й краще зрозуміти та гармонізувати себе; поліпшити уміння управляти своєю поведінкою, емоціями, думками; налагоджувати й підтримувати комфортні стосунки, вибудовувати психологічні кордони.

Картки цієї колоди і рекомендації-підказки уможливлюють опрацювання різних тем і пошук відповідей на важливі запитання, наприклад такі:

«Як спілкуватися з агресивно налаштованим співрозмовником?», «Як нейтралізувати негативні емоції співрозмовника?», «Як сказати собі «Стоп» і зупинитися?», «Як захотіти робити те, що «повинен» робити?», «Як позбутися самоїдства і почати цінувати себе?», «Як говорити про свої емоції й почуття, повідомляти про свої бажання та потреби?», «Як коректно відмовити іншій людині без сумних наслідків?», «Як спрямувати енергію негативних емоцій у конструктив?», «Як відпускати неприємні ситуації?», «Як себе мотивувати, заохочувати?».

Психологічний інструментарій «Магія запитань» [4] містить картки із запитаннями, які дають змогу уточнити ситуацію, виявити перешкоди на шляху до бажаного, знайти альтернативні шляхи владнання конфліктної ситуації та обрати найкращий, спланувати дії. Здебільшого колода містить трансформаційні запитання, що пробуджують креативне мислення та допомагають знайти найкраще рішення, «запалюють вогонь віри» у власні сили, наснажують до змін і мобілізують енергію для руху вперед.

Психологічний інструментарій «Арифметика емоцій» [2] застосовується для розвитку емоційного інтелекту, – умінь усвідомлено управляти собою, розуміти емоції інших людей, позитивно впливати на емоційну атмосферу контакту, а також емпатії, емоційної гнучкості, креативності тощо. Ця колода містить картки з назвами різних емоцій, почуттів і станів: від смутку, страху, гніву, недовіри і втоми до неприхованого щастя, надії, і спонтанної радості. Допомагає краще зрозуміти свій емоційний світ та інших, взнати щось нове, цікаве й корисне.

Психологічний інструментарій «Шепіт емоцій» [1] містить картки з повідомленнями від емоцій; три авторські схеми «Цикл екологічного

проживання і відреагування емоції», «Що робити з емоціями?», «Словник емоцій та почуттів» і двадцять дві картки. З одного боку кожної картки є назва емоції, з іншого – її «повідомлення» до людини, що переживає цю емоцію. Цей психологічний інструментарій дає змогу: навчитися чути й розуміти сигнали або повідомлення, які «нашіптують» емоції; навчитися екологічно «проживати емоції», завдяки цьому зберігати своє здоров'я і стосунки; усвідомлено використовувати енергію емоцій для вирішення життєвих завдань; знаходити шляхи подолання стресових станів; відновлювати джерела сили, зміцнювати внутрішні опори.

Використання сучасного психологічного інструментарію (колод з «випадковими словами», «коучинговими запитаннями», «мудрими висловами», «психологічними техніками», метафоричних асоціативних карт тощо) у рази розширює можливості допомоги іншим, турботи про себе й самовідновлення.

Цікавим є психологічний інструментарій «Простір дій» [5]. Це 80 карток з парами висловів, що відображають дії. Запропоновані картки дають змогу подивитися на ситуацію інакше, переосмислити свої дії; визначити свої сильні сторони («Що я вмію робити добре») та вразливі місця («Чого ще потрібно навчитися, щоб бути більш благополучною, щасливою, здоровою людиною?»); «обнулити» себе, тобто відновити стан внутрішньої рівноваги, комфорту, благополуччя; задіяти ліву і праву півкулю мозку (дієслова + картинка), що збільшує потенціал особистості; зміцнити впевненість, внутрішні опори і ресурси; виявити внутрішні перешкоди на шляху до Цілі й зосередити увагу на створенні бажаного результату; скласти план конкретних дій за результатами роботи з карточками.

Ще одним ресурсним інструментарієм є метафоричні асоціативні карти «Танець життя», які несуть у собі емоційний заряд для позитивних змін, відновлення емоційних станів, пробудження внутрішніх ресурсів. Це унікальний інструмент дослідження життєво важливих тем через метафору танцю. Інтерпретуючи побачене на картинці, людина насправді розповідає про себе, і з цієї розповіді стає зрозумілим, яка система її цінностей, чого вона боїться та у що вірить, як сприймає себе – як спостерігача, потерпілу особу або як володаря життя, які перешкоди зустрічаються на її шляху, як вона їх долає, звідки черпає життєві сили. Картки з посланнями-запитаннями цієї колоди полегшують пошук виходу з ситуації, що склалася, і є орієнтиром у роботі над собою.

Застосування ресурсного психолого-педагогічного інструментарію сприятиме активізації та отриманню задоволення від роботи над собою, пізнання нового, спілкування з іншими та обміну досвідом з ними. Результатом такої діяльності є глибокі усвідомлення, конструктивні особистісні зміни, зміцнення

внутрішньої сили для досягнення бажаних у житті цілей та поліпшення якості засвоєння навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Матійків І. М. «Шепіт емоцій». [метод. посібник]. Львів : Друк «Латона», 2023. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/quot_shepit_emotsiy_quot_psihologichniy_instrumentariy_1/.

2. Матійків І. М. Арифметика емоцій [метод. посібник]. Львів, «Латона», 2023. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/koloda_kart_quot_arifmetika_emotsiy_quot/.

3. Матійків І. М. Дари від мудреця [метод. посібник]. Львів, «Латона», 2023. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/dar_vid_mudretsya/.

4. Матійків І. М. Магія запитань. [метод. посібник]. Львів, «Латона», 2024. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/quot_magiya_zapitan_quot/.

5. Матійків І. М. Простір дій. [метод. посібник]. Львів, «Латона», 2023. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/prostir_diy_psihologichniy_instrumentariy/.

6. Матійків І. М. Управляю собою [метод. посібник]. Львів, «Латона», 2023. 32 с. URL: https://pfp.lviv.ua/psihologichni_tehniki_quot_upravlyayu_soboyu_quot/.

7. Матійків І.М. Тренерська майстерність: теорія і практика [метод. посібн.]. 2-ге вид., виправл. та допов. Львів : СПОЛОМ, 2024. 496 с.

8. Матійків І.М. Управління емоціями у педагогічній діяльності [метод. посібник. К. : 7БЦ, 2023. 152 с.

УДК 378.147!616.89]:159.98

***Корець Андрій**, кандидат психологічних наук,*
старший викладач кафедри спеціальної психології та медицини
Українського державного університету імені Михайла. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОДІАГНОСТИКИ МАЙБУТНІМИ ПСИХОЛОГАМИ

***Анотація.** У статті обґрунтовується необхідність вивчення навчальної дисципліни «Клінічна психодіагностика з практикумом» майбутніми клінічними психологами, які здобувають магістерський освітній рівень. Розглянуто ключові завдання курсу, а також вміння та соціальні навички, які мають сформувати або вдосконалити в результаті вивчення цієї дисципліни.*

***Ключові слова:** клінічна психодіагностика, психокорекція, психотерапія , навчальний курс, клінічний психолог.*

***Korets Andrej,** Candidate of Psychological Sciences,*
Senior Lecturer of the Department of Special Psychology and Medicine
of the Dragomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine

FEATURES OF STUDYING CLINICAL PSYCHODIAGNOSIS BY FUTURE PSYCHOLOGISTS